

URBANISMUS V PRAZE: ARCHITEKTURA A/NEBO PLÁNOVÁNÍ?

Karel Maier

Nedávno zveřejněný pracovní návrh pražského Metropolitního plánu vzbudil vášnivé diskuse mezi odborníky – urbanisty, mezi představiteli pražských městských částí, ale i v široké veřejnosti. Umožní dokument Praze vstoupit do „nové éry“ plánování metropolí?

Témata diskusí o Metropolitním plánu se poněkud liší podle toho, ve které z oněch tří skupin se odehrávají. Část architektů – urbanistů vítá plán jako „inovativní dokument [který] přichází se změnou paradigmatu“ (vyjádření ředitele Institutu plánování a rozvoje hl. m. Prahy ing. arch. Petra Hlaváčka). Jiní urbanisté – profesionálové ale kritizují plán jako „hrubě porušující zákon, nepřehledný, nesrozumitelný, nezpůsobilý k praktickému využití“ [AUÚP 2016]. Zastupitele pražských městských částí plán také rozdělil. Atraktivní vnitroměstské části a érou primátora Béma hýčkaná Praha 6, tedy Praha z turistických prospektů a nabídek luxusního bydlení, jsou v zásadě spokojeny. Tyto městské části ale tvoří jen menšinu; většina jich v plánu vidí krok do nejistoty, kde složitá a nejednoznačná regulace umožní developerům prosadit téměř cokoliv kdekoliv. Výrazem nedůvěry městských částí sdružených ve Svazu městských částí hlavního města Prahy bylo to, že si nechaly pořídit nezávislou expertizu plánu, kterou hodlají využívat, aby do plánu prosadily změny, které míru nejistot sníží [Klápště et al 2016]. Konečně veřejnost, alespoň ona část, které se podařilo propracovat se spleťtostmi plánu, začíná protestovat proti tomu, že plán umožňuje obestavět vstup do Divoké Šárky, okolí Rokytky ve Vysočanech nebo plochy určené pro nikdy nerealizované centrum Jižního Města u stanice metra na Opatově stometrovými kancelářskými mrakodrapy.

Nad takto se rozevírajícím kolbištěm mezi obdivovateli a odpůrci toho, co po několik let vznikalo v uzavřených kostkách pražského Institutu plánování a rozvoje, blíká datum konce roku 2020, do kdy Praha stejně jako všechna naše ostatní města musí mít územní

plán odpovídající zákonu z roku 2006. Pokud by se do té doby plán vydat nepodařilo, budou stavební úřady rozhodovat jen podle obecných předpisů a výstavbě v Praze začnou divoké časy s nedozírnými možnostmi i riziky.

Cílem tohoto textu ale není ponořit se do tekutých písků pražského územního plánování. Namísto toho by chtěl poukázat na konceptuální rozměr problému, který účastníci sporu povětšinou opomíjejí. Ten je dán rozporným samotným pojetím urbanismu jako disciplíny a urbanisty jako odborníka zabývajícího se územním plánováním; článek si klade za úkol zjistit, ke kterému pojetí se plán spíše přiklání. Pokusíme se také analýzou dostupného návrhu Metropolitního plánu zjistit, zda opravdu přináší „změnu paradigmatu“ a zda opravdu znamená návrat k „předsocialistickému způsobu územního plánování“, jak slibuje úvodní preambule k plánu zveřejněná na <plan.iprpraha.cz/cs/metropolitni-plan/; zda Praze umožní „vstoupit do nové éry“ [IPR 2016: 2] a zda se jím plánování Prahy přiblíží k tomu, jak se plánují jiné středoevropské metropole.

Urbanista jako tvůrce a autor města

V obecné rovině lze nahlížet na urbanismus jako profesi a územní plánování jako činnost dvěma způsoby. Buď je urbanismus chápán jako pokračování a rozšíření architektury. Urbanista je tvůrcem krásného města jako scény a skulptury: veřejných prostranství, objemů budov a vizuální kvality prostředí v nejširším smyslu. Je umělcem, který město formuje; je jeho tvůrcem a téměř by se chtělo říci autorem. Jeho tvorba / autorství se vztahuje k městu jako artefaktu a výsledkem jeho úsilí

je ideální uspořádání města nakreslené v plánu – obrazu, který město obdrží a jehož realizaci zajistí. Popsané pojetí „autorského“ urbanismu jako architektury – stavby měst („Städtebau“) má u nás hlubokou tradici ještě z doby monarchie, kdy bylo spojeno s osobností Camilla Sitteho, autora knihy Stavba měst podle uměleckých zásad, a z něhož vycházel například Josef Gočár nebo Max Urban. V širším pohledu lze „autorské“ pojetí architektury – stavby měst vysledovat i dříve a jinde: v Burnhamově a Olmstedově americkém hnutí City Beautiful spojovaného se světovou Kolumbovskou výstavou 1893 v Chicagu a ovlivňujícím výstavbu amerických metropolí konce 19. století či Alphandově a Haussmannově přestavbě Paříže z dob druhého císařství 1852-1870, či ještě dříve v teoretických pracích o ideálních městech počínaje italskou renesancí.

Urbanista jako jeden z účastníků nekonečného procesu vzniku města

Druhý způsob pojmání urbanismu a územního plánování hledá ukotvení v širším základě společenských, přírodních a technických věd. Namísto plánu jako autorském artefaktu uvažuje o plánování především jako o činnosti a procesu, jehož se účastní řada aktérů a jenž tudíž vlastně nemá unikátního tvůrce. Plánování města jako proces nemá počátek ani konec, tím méně pak jednou provždy fixované autorství. Územní plán je zdokumentovaným výsledkem střetů mezi dílčími zájmy aktérů a vyúsťuje do širěji přijatelné formulace toho, co je v daném místě a podmínkách veřejným zájmem, regulace obsažená v plánu je interpretací takto vyhododovaného

veřejného zájmu do fyzického prostředí; zajištění estetické urbanity je pak (jen?) jedním z legitimních cílů plánu. Teoretické základy tomuto směru položil skotský přírodovědec Patrick Geddes. Ve středoevropském či snad dokonce kontinentálně evropském prostředí je toto pojetí urbanismu novější nežli urbanismus jako pokračování architektury ve stavbě měst. Jeho nástup na evropském kontinentu souvisí se změnou mocenského poměru mezi vládami a soukromými investory v poslední třetině 20. století, nověji pak s nárůstem významu tzv. třetího sektoru občanských a nevládních organizací – tedy se zmnožováním subjektů, které do arény územního rozvoje aktivně vstupují a které v této aréně prosazují své zájmy. Pozice urbanisty v tomto „ne-autorském“ plánování měst může být vlastně dvojitá. Buď si podrží svoji centrální profesionální roli v celém procesu, pak ale musí rezignovat na svoje výlučné postavení autora – architekta a stavitele města. Namísto toho spíše celý složitý proces koordinuje a zprostředkovává komunikaci mezi jeho navzájem se střetávajícími účastníky. K tomu ale musí profesně zvládat řadu společenských, přírodních a technických vědních disciplín, a navíc musí mít řadu komunikativních dovedností: umět naslouchat, komunikovat a vyjednávat s profesními partnery, politiky a veřejností. Alternativou postavení urbanisty v „ne-autorském“ plánování města je specialista v týmu plánovačů, který sleduje fyzickou kvalitu prostředí, zvláště pak estetickou.

Dvojakost pojetí urbanismu má v českém prostředí svá historická specifika

Jak už bylo zmíněno, české plánování měst moderní doby se vyvíjelo v kontextu středoevropské stavby měst, tedy na základě architektury. Přinejmenším od čtyřicátých let 20. století se estetizující náhled urbanistů na město rozšiřoval o (zprvu především estetizující) pohledy krajinářské a ochrany historického dědictví [Doštalík 2015:76ff]. Socialismus nejprve dále zdůraznil výlučnost urbanismu

jeho odtržením od ekonomické reality, takže plány měst z padesátých let 20. století spíše zobrazují ideální přání autora. Teprve když bylo někdy koncem padesátých let nutno začít opravdu ve městech stavět, vznikl systém indikátorů a normativů, které měly zajistit proveditelnost plánů v netržní ekonomice. Nějakou dobu se urbanisté snažili o stavbu „krásných měst“, ale ve střetu s realitou reprezentovanou byrokratickým centrálním řízením se nakonec zcela podřídili požadavkům nejrůznějších tabulek, přizpůsobených chabé ekonomice a primitivní stavební technologii. V izolaci od světového dění a při neexistenci skutečného trhu reprezentujícího různé zájmy účastníků se ale také urbanisté nemohli naučit naslouchat a respektovat různým a často protichůdným zájmům jednotlivých aktérů a skupin uživatelů.

Po roce 1989 se urbanisté zprvu octli mimo kontrolu státní byrokracie. Návyk sloužit moci si ale rychle našel nového pána. Na místo úředníků a jejich ukazatelů nastoupili developéři a s nimi propojení politici. Urbanismus stavby krásných měst v této situaci nemohl mít větší šanci.

V posledních letech jsme ale svědky obnoveného zájmu o estetickou kvalitu prostředí měst, tentokrát především na straně poptávky veřejnosti. Dochází k renesanci zájmu o veřejný prostor [Kratochvíl 2013]. Klienti developérů už nejsou ochotni platit za cokoliv kdekoliv a všímají si toho, co územní plánovači v minulém období prostě přenechali trhu – jak bude vypadat ulice, ve které budu bydlet a jak daleko to budou mít moje děti do školy.

Zdá se tedy, že nadešel čas vrátit se k prověřenému „autorskému“ urbanismu stavby krásných měst, nejspíše rozšířeného o krásnou a rekreačně přitažlivou krajinu. Jenomže už nejsme v minulém století, kdy státní peníze a úřady měly hlavní slovo v tom, co se má postavit a kde. Rozvojové plochy v našich městech nejsou pod kontrolou měst, jež by mohla spoléhat na osobnost architekta – urbanisty jako záruku plánu krásného města, ale developérů. Ekonomická moc developmentu je to-

tiž v souhrnu daleko větší, nežli možnosti měst a státu s jejich věčně zadluženými rozpočty. A moc peněz si vždy hledá nějakou cestu, jak dosáhnout svého: dosud to bylo zpravidla změnou územního plánu ve prospěch větší „výtežnosti“ předmětného pozemku.

Na včasné formulování strategických cílů se u nás zapomíná

Jak tedy překlenout rozevírající se propast mezi ideami krásného města obklopeného lahodnou krajinou na jedné straně a kolonkou „zisk“ v propočtech ekonomické návratnosti developer-ských projektů? Plánování v zemích na západ a sever od nás v tom má – přinejmenším v teoretické rovině – už řadu let jasno: plánování musí být založené na jasně formulovaných a všeobecně respektovaných strategických cílech, o nichž proběhla a permanentně probíhá diskuse mezi městskou správou, státními orgány, občanskou veřejností a potenciálními investory / developéry – pořadí jmenovaných přitom nevyjadřuje jejich postavení. Teprve pak nastoupí urbanisté – plánovači a tyto strategické cíle prověřené úporným dohadováním formalizují do podoby věcně jednoznačných a právně prosaditelných politik – koncepcí a z nich vycházejících pravidel – regulativů, jimiž se všichni aktéři budou muset řídit. Pro rozvoj jednotlivých lokalit kde má dojít ke změnám se plán města doplní buď detailním regulačním plánem nebo například v Británii „plánovacím zadáním“ (planning brief).

České plánování může v současné platných právních rámcích tento model uplatnit – předpisy mu nikterak nebrání. Ukazuje se ale, že naše odlišná „plánovací kultura“ způsobuje, že i tehdy, když se formálně postupuje od strategie přes koncepci k regulaci, je reálný efekt ve smyslu harmonického a obecně přijímaného rozvoje malý. Daleko častěji postupujeme „výběrově“ a „selektivně“, bez provázanosti mezi jednotlivými fázemi a úrovněmi plánování: rozvojová politika města se zaměřuje s volebními sliby, o strategických cílech se začne uvažovat, až když je územní plán roz-

pracovaný, koncepce plánu je snůškou mlhavých frází a detailní regulace rozvojových ploch a lokalit chybí.

Příprava Metropolitního plánu vznikala bez zásadní účasti veřejnosti

Plánování Prahy bylo a je tímto vším samozřejmě poznamenáno a střety mezi tradicí stavby krásných měst a plánováním ve službách moci a peněz jsou v Praze patrně snad nejlépe ze všech českých měst. Přes to všechno se na konci turbulentních devadesátých let podařilo schválit nový územní plán a v těsném závěsu za ním i první strategický plán. Další období ale bylo ve znamení postupné eroze obou dokumentů v režii developerských a politických podnikatelů. Opuštění porevoluční praxe pořizovat urbanistické studie na rozvojová území bylo pomyslným posledním hřebíkem zatlučeným do rakve urbanismu – stavby měst. Zastavení prací na konceptu územního plánu po třech letech projednávání v roce 2012 legitimizovalo praxi nekončící řady dílčích změn a úprav prováděných za zavřenými dveřmi. Další vývoj a hlavně komunální volby v roce 2014 ale ukázaly, že téma plánování a urbanistického rozvoje Prahy je předmětem zájmu veřejnosti a že tato veřejnost k dosavadní koalici peněz a moci, které plánování posluhuje, hodlá říci své.

Metropolitní plán se za těchto okolností měl stát zlomem k lepšímu v pražském plánování. Příslibem návratu k „autorské“ stavbě krásného města měla být výrazná osobnost autora a vznik Institutu plánování a rozvoje hlavního města Prahy. Teze plánu slibovaly „cestu z marasmu územního plánování v Čechách posledních desetiletí“ a „možnost pro návrat Prahy mezi důležitá evropská města“ [URM 2013: 5]. Očekávání politiků i veřejnosti byla zejména na počátku prací velická snad právě díky zdůrazňování rozchodu plánu s předchozí praxí. Tým zpracovatele podnikal řadu propagačních akcí, jimiž usiloval o předběžnou podporu připravovaného plánu. Podobný cíl měly zřejmě také konzultace s městskými částmi, které také byly jen jednostran-

nou komunikací: účastníci konzultací nedostávali žádné podklady k prostudování a o osudu svých připomínek se nikdy nic nedověděli. Na slavném „žebříku participace“ [Arnstein 1969], by se tedy příprava pražského Metropolitního plánu umístila na docela spodní úroveň „manipulace“ a „pacifikace“. V odborné veřejnosti i to málo, co se od zpracovatelského Institutu plánování a rozvoje dovídala, už od počátku vyvolávalo pochybnosti [například Kohout 2013, Sýkora 2013].

Teprve poté, co Institut plánování a rozvoje na pokyn města zveřejnil návrh plánu na internetu, začalo být zřejmé, jak se ideje obsažené v tezích plánu a propagované na různých prezentacích v plánu naplnily a do jaké míry je Metropolitní plán inovativním rozhodem s plánováním dob „socialismu“ a zda je startem do jeho nové éry.

Metropolitní plán opomíjí analytické vstupy nearchitektonických profesí i kritiku

Jaké je tedy celkové pojetí, z něhož návrh Metropolitního plánu vychází? Na první pohled se zdá, že usiluje o syntézu či alespoň soužití obou protikladných pojetí současného urbanismu, naznačených v úvodu, tedy „autorské“ stavby měst jako umělecké disciplíny a „generalistního“ urbanismu a plánování měst založeného na širokém spektru věd a participaci, jako druhé, mladší větve urbanismu na evropském kontinentu. Ambice architekta stavět město jako autorské dílo se prosazuje v koncepci monumentálních os a mrakodrapových shluků, v zájmu o veřejná prostranství a výškové uspořádání zástavby. Na zpracování plánu se podílí řada různých profesí a prezentace plánu oslovuje odbornou i širokou veřejnost. Z množství konzultací a prezentací by se zdálo, že pražské plánování sleduje soudobé tendence evropského plánování jako procesu založeného na participaci, komunikaci a hledání únosných kompromisů mezi zájmy aktérů.

Síla architektonického přístupu ale zcela převládá nad pohledy ostatních disciplín. Opomíjejí se analytické vstu-

py například sociálněvědných profesí, které by pro návrh mohly být oporou a které má Praha k dispozici. Ignoranci analytických informačních zdrojů již rozhodně nelze odůvodnit snahou po restartu, který by měl být oním „vstupem do nové éry“. Plán tedy odkazuje do „předsocialistických“ časů také tím, že staví především na zkušenostech a osobnosti autora bez objektivizace využívající širšího zázemí dat a informací zejména z oblasti společenských věd. Anachronismus plánu je ještě zdůrazněn uzavřeností týmu plánovačů vůči názorům a kritice „zevně“.

K obsahu Metropolitního plánu

Otázku, ke kterému ze dvou pojetí současného českého urbanismu se zpracovatelé Metropolitního plánu přikládají lze tedy jednoznačně zodpovědět. Plán je koncipován jako autorské dílo architekta. Úlohou týmu zpracovatelů je pro toto dílo opatřit podporu a zajistit jeho realizaci regulací.

Věnujme se teď podrobněji obsahu zveřejněného návrhu plánu, jeho koncepcím a regulaci:

- Proklamovaná snaha po restartu se projevuje až ostentativní radikalitou změn v obsahu i formě plánu. Plán radikálně mění především dlouhodobou koncepci prostorového uspořádání města. Odklání se totiž od hierarchizovaného polycentrického uspořádání, jak je koncipovaly pražské plány počínaje již plánem Státní regulační komise z roku 1929. Namísto toho zná návrh Metropolitního plánu centrum jediné, k němuž vztahuje princip „dostřednosti“ [IPR 2016: textová část, článek 23].
- Velký význam koncepce plánu přikládá fyzickému (nikoliv tedy funkčnímu) členění Prahy na město, předměstí a periferii. Pojem město používá pouze pro to, čemu jsme si zvykli říkat kompaktní město, předměstí jsou čtvrtě rodinných domů a periferie zahrnuje především pražská sídliště, tedy obytné lokality, kde žije cca 40 % obyvatel města [IPR 2016: Příloha číslo c2, obrázek 3-09 odůvodnění plánu]. Nejedná se přitom

o popis charakterizující jednotlivé části Prahy, ale o jejich cílovou charakteristiku.

- Velmi radikálně plán řeší také regulaci funkčního využití. Namísto devíti základních druhů ploch s rozdílným způsobem využití v zastavěném území vymezených obecnou legislativou [vyhláška číslo 501/2006 Sb.] nebo místo bezmála padesáti druhů funkčních ploch, které obsahoval pražský územní plán z roku 1999, Metropolitní plán rozlišuje jen tři typy využití zastavitelného území: produkční, obytné a rekreační. Tato inovace je paralelou tří základních funkcí podle Prohlášení ze Sarraz z roku 1928, v němž byly poprvé formulovány principy funkcionalistického urbanismu později převedené do známé Athénské charty [Hrůza J. 2002: 36-38]. Zjednodušení regulace do tří funkcionalistických typů má svá úzká místa: do obytného území spadá také Pražský hrad, nemocnice na Bulovce, v Krči a v Motole, areál Břevnovského kláštera a věznice na Pankráci i v Ruzyni. Letiště a tržnice Sapa jsou produkční, ale tržnice v Holešovicích je obytná. Nákupní areály Černý Most a Zličín jsou produkční, ale nákupní centrum Chodov včetně přilehlého kancelářského komplexu The Park je obytná lokalita.
- Velkou pozornost věnuje Metropolitní plán regulaci výšek budov: jak jsme již zmínili výše, tím se hlásí k tradici urbanismu – stavby měst. Jako referenční výšku a pro období nejbližších desetiletí limitní stanovuje sto metrů [IPR 2016: textová část, článek 50], aniž by upřesnil, co tyto pojmy znamenají, což může být pro implementaci regulativů plánu v rozhodování o území problém. Nade všemi zastavitelnými lokalitami se rozprostírá síť výškových bodů a tou se vytváří jakási zborcená plocha omezující výšku budov. Vychází se tak z představy homogenní a kontinuální výškové hladiny zástavby, jež byla ideálem stavby měst konce 19. a první třetiny 20. století. Stavba měst poválečného funkcionalismu ale preferovala princip odstupňovaných hladin s místními výškovými dominantami, jak jej známe hlavně z velkých pražských sídlišť. Ozna-

čování sídlišť za periferie je tedy vyjádřením i pro míru zájmu, který jim plán hodlá věnovat.

- Odkaz urbanismu – stavby měst je zvláště patrný na důrazu, který plán klade na vymezení veřejných prostranství, zejména městských tříd. Rozlišuje třídy metropolitní, čtvrtové a lokální úrovně. Metropolitní třídy tvoří v podstatě kříž severojižní magistrály a západovýchodního propojení od okraje Divoké Šárky v Dolní Liboci přes Holešovice na Černý Most, čímž vyvolávají reminiscence na koncepci Prahy prosazovanou za protektorátu architektem Reinholdem Niemayerem [Hořejš 2013: 218]. O úroveň nižší čtvrtové třídy převážně sledují trasy tramvajových tratí a velmi důsledně se vyhýbají „periferním“ sídlištím. Petrifikují tak charakter prvorepublikové Velké Prahy, jak o něj usilovala Státní regulační komise, v kontrastu oproti modernistickým „periferiím“.
- Podíváme-li se vcelku na to, jak plán reguluje rozvoj území, zjišťujeme, že regulace je postavena na neoliberalním, permisivním „everything goes“, která pod hesly flexibility a otevřenosti ponechává trhu a jeho subjektům volný prostor k čemukoliv, co umožní větší výnos z území a jeho větší produktivitu, bez ohledu na sociální dopady. Inspirace asi pochází z britského plánování v době vlády Margaret Thatcherové, která v souvislosti s deregulací odmítala strategickou úroveň plánování měst a regionů [Thornley 1991]. Neoliberalní plány té doby přirovnává Healey [1997] k nákupnímu centru, kde se v jednotlivých regálech nabízejí rozvojové plochy k výběru developerům.

Neoliberalní pozadí regulace dává prostor developerům

Ke koncepci Metropolitního plánu a regulaci v něm lze tedy shrnout, že jeho inovativnost spočívá především v eklektickém využívání různých inspiračních zdrojů z různých historických období a různých prostředí (či jejich znovunalézání). To by zajisté nebylo vadou, protože regulace stavby

měst je činnost velmi starodávná a znovuvyužívání toho, co se již osvědčilo, nás přinejmenším zbavuje rizik a obav z neznámého. Problémem je, že jednotlivé inspirační zdroje jsou mechanicky aplikovány bez ohledu na institucionální a sociální kontext prostředí.

Jakkoliv radikální jsou změny ve formě i obsahu plánu, plán sám neinicuje změnu paradigmatu plánování jako činnosti. Naopak vágnost koncepcí a neoliberalní pozadí regulace v plánu přitakává dosavadní praxi, kdy se rozhodování v území odehrává pod taktovkou developerů mimo vliv veřejnosti. Plán tak zakonzervuje stav, který lze při použití terminologie zpracovatelů označit za „post-socialistický“.

Namísto restartu se tedy dá hovořit spíše o retro směsi různých stylů a konceptů z posledního století. Zřejmě největší vliv na to, jak se bude plán implementovat, bude mít neoliberalní deregulovaná regulace thatcherovské Británie a post-socialistický developerský urbanismus Česka přelomu století.

Územní plánování Prahy je téměř nedotčeno evropskými trendy

Zbývá ještě zodpovědět otázku, zda pražský Metropolitní plán lze zařadit do kontextu plánování středoevropských metropolí. Zde je třeba všimnout si nejen samotného plánu, ale také institucionálního prostředí a procesu, v němž probíhají jeho přípravy a projednávání.

Plánování Prahy je v porovnání s plánováním dalších středoevropských metropolí silně centralizováno. Veškeré plánovací pravomoci jsou soustředěny na celoměstské úrovni, na rozdíl například od Budapešti, kde je plánování věcí jednotlivých městských okresů, či od Berlína, kde se o dílčích změnách v území rozhoduje na lokální úrovni a jejich financování je předmětem participativního rozhodování. Praha se tradičně řídí jediným územně plánovacím dokumentem, čímž se zásadně odlišuje zejména od německých a rakouských měst, která rozvojová území zásadně vybavují podrobnými zastavovacími / regulačními plány.

Míra účasti veřejnosti na plánování a rozhodování v území je v Praze srovnatelná nanejvýše s ostatními post-komunistickými zeměmi, všude jinde je veřejnost aktivním účastníkem při plánování i v měřítku lokality. Ve Švýcarsku vydá příslušný úřad rozhodnutí teprve po veřejné diskusi o vystaveném schematickém modelu objemu plánované zástavby. Ve srovnání se všemi těmito ohledy Metropolitní plán setrvává v podobě plánování z posledních cca šedesáti let.

Požizování plánu je prakticky nedotčeno trendy, které zaznamenává plánování evropských měst v posledních desetiletích, směřující k otevřenosti, spolupráci mezi úrovněmi správy, aktéry rozvoje a veřejností. Metropolitní plán není propojen s ostatními nástroji managementu rozvoje města ani s ostatními nástroji územního plánování, komunikace s městskými částmi ani s občanskou veřejností neměla až doposud na plán žádný větší vliv, komunikace Metropolitního plánu s metropolitním regionem je nulová. V porovnání se svými předchůdci průběh pořizování Metropolitního plánu neznamena žádnou změnu, pomineme-li pokusy o informační kampaně orientované na jednotlivé „cílové skupiny“.

Praha to přežije

Metropolitní plán má ambici stát se svým významem pro Prahu přelomovým dokumentem. Nabízí se tudíž

srovnání s plánem architekta Alphanda a prefekta Haussmanna pro Paříž v 19. století za Napoleona III. Radikální urbanistická přestavba tehdy vytvořila podmínky pro to, aby se Paříž stala kulturně společenskou metropolí Evropy, symbolem velkokapitalismu industriální éry. K přestavbě Paříže používal stát a prefekt masivní a násilné vyvlastňování [Rossi 1966: 142] a detailní až puntičkářskou regulaci. Plánování bylo těsně propojeno s financováním pomocí dluhové služby v režii města propojeného s bankou; finanční model ve stylu „letadlo“ nakonec smetl i Haussmanna.

Možnosti českého hlavního města 21. století rozhodně nelze srovnávat s francouzskou metropolí předminulého století, a to jak z hlediska ekonomických či právních možností, tak s ohledem na fyzické prostředí. Praha nikdy nebyla a ani dnes není Paříž. Naši předkové sice postavili na Petříně malou pražskou Eifelovku; na bulvár Pařížské třídy jim ale muselo postačit pár bloků v asanačním obvodu. A co se velkých projektů týče, stále platí slova zesnulého urbanisty Jiřího Hruzy, který popisoval naši stověžatou matičku jako „hřbitov velkých projektů“.

Ať už to tedy s Metropolitním plánem dopadne jakkoliv, Praha to přežije a namísto zamýšlených malých českých Manhattanů podél Evropské třídy a ve Vysočanech se nejspíš dočkáme sem tam nějaké věže, jako je tomu na vykotlaném návrší Pankráce.

Použité zdroje:

- ARNSTEIN S. 1969: A Ladder of Citizen Participation. In *Classic Readings in Urban Planning*. McGraw Hill 1995: 358-374
- AUÚP 2016: Posouzení návrhu Metropolitního plánu hl. m. Prahy z věcného, obsahového a metodického hlediska. URL www.urbanismus.cz, staženo 21/7/2016
- DOSTALÍK J. 2015: Organická modernita: Ekologicky šetrné tendence v československém urbanismu a územním plánování 1918-1968. MUNI Brno
- HEALEY P. 1997: *Collaborative Planning: Shaping Places in Fragmented Societies*, UBC Press
- HOŘEJŠ M. 2013: Protektorátní Praha jako německé město. Mladá fronta + NTM Praha
- HRŮZA J. 2002: *Charty moderního urbanismu*. Agora Praha
- IPR 2016: Metropolitní plán hlavního města Prahy. URL <<http://plan.iprpraha.cz/cs/metropolitni-plan-ke-stazeni>>, staženo 22/8/2016
- KLÁPŠTĚ P. et al 2016: Požadavky na kvalitu Územního plánu hl. m. Prahy URL <http://www.smchmp.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=200226&id_dokumenty=1121>, staženo 11/8/2016
- KOHOUT M.: Nejen duchem živo je město. In: *Bulletin ČKA 3/13*
- KRATOCHVÍL P. 2013: Veřejný prostor současného města – Nové formy, aktuální problémy
- ROSSI A. 1966: *L'architettura della città / 1984: The Architecture and the City*. MIT Press Cambridge Mass., London
- SÝKORA L. 2013: Most přes rozbouřené vody? In: *Bulletin ČKA 3/13*
- THORNLEY A. 1991: *Urban Planning under Thatcherism*. Routledge London & New York
- URM 2013: Územní plán hlavního města Prahy – Metropolitní plán: Duch plánu. URL <http://www.iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/mup/teze_mp.pdf>, staženo 11/8/2016

*prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.
Ústav prostorového plánování
Fakulta architektury ČVUT*

ENGLISH ABSTRACT

Urban planning in Prague: Architecture and/or planning? by Karel Maier

A recently published draft of the Prague Metropolitan Plan has excited heated discussion among professionals, urban planners, representatives of Prague's municipal districts and the public. Will this document make it possible for Prague to enter the 'new era' of metropolis planning?